

Pénteken és szombaton két részben vetítették le a székelyudvarhelyi egykori mozi teremben [Az ember tragédiája](#) című Jankovics Marcell-rajzfilmet. A neves rajzfilmkészítővel a második rész vetítése előtt beszélgettünk.

[Jankovics Marcell](#) életútja, tevékenysége, munkája nagyon szerteágazó és sokoldalú: nemcsak a filmjei, hanem írói munkássága is számottevő napjaink magyar művelődéstörténetében.

Építésznek készült, majd rajzoló és filmrendező lett – a pályája elején hogyan élte meg a sikereit, például azt, hogy a Sisyphus című alkotását Oscar-díjra is jelölték 1975-ben?

Egy példával élek: amikor megkaptam a Kossuth-díjat 1978-ban, berúgtam. Aznap a feleségemmel elmentünk édesanyámhoz, és az ő ágyára lefeküdve a falnak fordulva bógtem. Nagyon szép nap volt. Kiment belőlem a feszültség: 38 éves koromban Kossuth-díjat kaptam, és ezt úgy éltem meg, mintha nemessé ütöttek volna. Ez a Kádár-rendszerben volt.

Apám nagyon megszenvedte a Rákosi-korszakot, az anyámék is, a nővérem is – engem meg nem vettek fel egyetemre. Amikor megkaptam a díjat, megkérdeztem az akkori főnökömet, Matolcsy Györgyöt (a mostani jegybankelnök apja – szerk. megj.), hogy most már bevallhatom a múltamat?

Korábban hamis életrajzot kellett beadnom, mert a valódival nem vehettek volna fel. S azt mondta, hogy most már igen. Ez egy fordulat volt. Két hét múlva meg anyám váratlanul azt mondta az, hogy „Nagyképű vagy, amióta Kossuth-díjas lettél!” Na, ez nem volt igaz.

Fiatalabb koromban nagyon beképzeltnek és nagyképűnek tartottak, ami az elhivatottságom jele lehetett, de még nem volt mire, nem látszott eredmény. Az eredmény bennem volt – én nagy szerencsével örököltém tehetséget, de a kivagyiság is bennem volt. Segéd munkásként kerültem a Pannónia Stúdióba, két hét múlva megkérdezték tőlem, hogy mik a terveim. Mondtam, filmrendező akarok lenni. Ezt rossz néven vették.

Minél jobban előrejutottam az életben, annál kevésbé volt indokolt, hogy engem nagyképűnek

nevezzenek. Anyámtól szembe mindig a kritikát kaptam, de másoknak mindig dicsekedett velem.

A filmjein – [János vitéz](#) , [Fehérlófia](#) , a Csodaszarvas – generációk nőttek fel. Mindegyikben van ismeretterjesztés, illetve humor is. Mennyire tudatosan építette bele a humort a rajzfilmekbe?

Persze. A humorérzésem is örökletes ajándék. Apám, anyám, az egyik nagyanyám és nagynéném, mind-mind jó humorérzéssel megáldott emberek voltak. A feleségemnek is nagyon jó humorérzéke van. Soha olyan nővel nem tudtam tartós kapcsolatba keveredni, akinek nem volt humorérzéke.

A **Sisyphust** például én nyögöm végig, előtte kifárasztottam magam, hogy hiteles legyen. Egy ponton artikulátlan nyikogás jött ki belőlem, de megtartottam, mert a kínszenvedés is tud nevetséges lenni. Az emberek elnevetik magukat, ha valaki elesik.

{youtube}K5MdFdAe_JY{/youtube}

Akkor érzékelik, hogy a dolog komoly, hogyha nem kel fel – de ha felkel, akkor vicc.

A **Küzdőkben** van két olyan jelenet, amikor minden néző felnevet. Amikor a szobor lába közül kivési a szobrász a követ, akkor azon, ahogy megmozdul a szobor. Azon is mindig nevetnek, amikor a szobor levési a szobrász haját, holott ez egy drámai pillanat. Nem volt szándékos, nem akartam nevetetni. De nem bánom. A kopaszodás egy férfi számára nem vidám dolog, az emberek mégis nevetnek rajta.

Aztán, amikor a film végén az öreg szobrász a saját fiatal, isteni képmása előtt térdre borul, és összetörik, a drámai hatást fölerősíti, hogy előtte önkéntelenül is elnevelték magukat az én önkéntelenül csinált nevetséges mozzanatomon.

{youtube}ImOmHPsxj3g{/youtube}

Hosszú filmben más érzelmet is ki kell váltani a nézőből. Az első néhány évben vicces filmeket kellett csinálnom, például a **Gusztáv-sorozatot**, s torkig lettem vele, elment az életkedvem attól, hogy állandóan nevettettem. Szerettem volna olyan rajzfilmeket csinálni, amin lehet sírni, megrendülni és nagyon komolyan elgondolkozni. De azért ne mondjunk le a nevetésről!

Huszonnyolc év alatt, amíg végleg elkészült Az ember tragédiája, a technika is sokat változott, a nyolcvanas évek végén nem olyan volt még, mint 2011-ben, amikor befejezte. Mennyire befolyásolta ez a készítést?

Összevissza csináltam az epizódokat, a sorrendet nem tudtam tartani, a dolog függött attól, hogy éppen mennyi pénzem volt. Engem a legjobban a jövőképek érdekeltek. Három színt akartam mindenképpen megcsinálni: az Eszkimó színt, a Falansztert és az Őrt.

Az Őrt későbbre kellett volna hagynom, ott jól tett volna a számítógép segítsége. Az összes többi esetben, ahol hagyományos animáció volt, a számítógép megjelenése után fokozatosan kezdtem egyre jobban használni.

Először a római színben használtam: van egy perspektivikus kép arról, ahogy a mozaikon harcolnak a gladiátorok, azt például számítógéppel „fektettük” le.

Hogyan tekint Az ember tragédiájára? Ez a pályája csúcsa vagy egy kihívás, amit mindenképpen meg akart csinálni?

Nyilván az utóbbi inkább – azt nem én döntöttem el, hogy mi lesz a pályám csúcsa. De azzal végig küzdöttem, hogy ezt nekem meg kell érnem. Lehet, hogy csinálok még rövid rajzfilmet, de az én életemben a csúcspont a Sisyphus volt. Azonban a két film nem összehasonlítható.

